

ПРОЛЕМИ ВИБОРУ ВІТЧИЗНЯНОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.

Історія світової цивілізації нараховує кілька моделей соціальної безпеки відповідно до масштабів розвитку та особливостей системи соціальних гарантій: ліберальна, солідарно-консервативна, соціал-демократична та їх різновиди.

Ліберальна модель соціальної безпеки базується на принципах домінування засад ринкової економіки: плюралізмі, індивідуальній відповідальності, обмеженості програм соціального захисту. Основою даної моделі соціальної безпеки є принцип особистої відповідальності кожного члена суспільства за свою долю та долю своєї сім'ї. У державі з ліберальною моделлю домінують невеликі за розмірами соціальні трансфери, низький загальний рівень соціального захисту та індивідуального соціального страхування. Фінансовою основою реалізації соціальних програм за такої моделі є в першу чергу особисті заощадження населення і недержавне страхування [2, с. 27].

За солідарно-консервативної моделі соціальної безпеки порівняно незначну роль відіграють індивідуальні соціальні виплати. Соціальні права громадян визначаються належністю до соціальних груп з тим чи іншим соціальним статусом. Соціальні видатки в державах з солідарно-консервативною моделлю мають більші масштаби, ніж у ліберальних. Ефективність державної політики не визначається масштабами державного перерозподілу ВВП. Більша частина доходів залишається у громадян, і частково спрямовується на програми соціального страхування. Суть солідарно-консервативної моделі соціальної безпеки полягає у тому, щоб забезпечити кожному громадянину необхідний достатній мінімум матеріальних благ і послуг і створити умови, за яких будь-хто може забезпечити собі бажаний максимум.

Соціал-демократична модель соціальної безпеки спрямована на досягнення рівності у суспільстві. Для цієї моделі характерні універсальні методи без врахування адресності соціальної допомоги. Акцент робиться на підтримку максимальної зайнятості працездатного населення, на взаємозв'язок праці та добробуту. Соціальна справедливість реалізується у двох напрямках: справедливому вирівнюванні «стартових» можливостей для всіх громадян і справедливому розподілі доходів і майна. Для держав даної моделі характерний високий рівень перерозподілу доходів та значні обсяги державних видатків на соціальний захист.

У зв'язку з ставленням ринкового господарства в Україні актуалізується питання побудови вітчизняної моделі соціальної безпеки особи, суспільства і держави. Враховуючи досвід провідних країн, безумовно, брати до уваги той факт, що, оскільки ринковий механізм спрацьовує тільки там, де є достатні умови для його існування, то на практиці навіть у

розвинутій ринковій економіці завжди існують потреби, не сприятливі для ринкових відносин. Саме тому, вітчизняна модель соціальної безпеки повинна будуватися на принципах поєднання ринкових механізмів із державним забезпеченням.

Аналізуючи світовий досвід, можна зробити висновок про те, що найбільш прийнятною для вітчизняних реалій є впровадження елементів солідарно-консервативної моделі соціальної безпеки, аргументуючи це наступними міркуваннями:

- згідно соціологічних опитувань, більшість населення України в силу історичних та ментальних особливостей сповідує соціал-демократичну ідеологію. Разом з тим, впровадження соціал-демократичної моделі соціальних гарантій в повному обсязі не можливе з огляду на відсутність економічних передумов. Розвиток системи соціальних гарантій за прикладом скандинавських країн може загрожувати у вітчизняних умовах економічною стагнацією, відтоком інвестицій та розширенням тінізації економіки;

- ліберальна модель соціальної безпеки є найбільш прийнятною для України з точки зору стимулювання економічного розвитку, збалансування державних фінансів та подолання стереотипів радянського минулого. Проте, впровадження елементів лібералізму може наштовхнутися на спротив населення, що за наявності перманентного протистояння між різними політичними партіями знижує шанси на його реалізацію в Україні.

З огляду на це, а також враховуючи необхідність запуску ринкових важелів і забезпечення ефективного соціального захисту населення, саме елементи солідарно-консервативної моделі соціальної безпеки є найбільш прийнятними для впровадження у вітчизняних умовах. На зміну універсальній соціальній політиці повинна прийти політика мінімальної цільової підтримки тих громадян, доходи яких значно нижчі встановленого гарантованого рівня. Підкреслюючи пріоритет держави у вирішенні соціальних проблем, не варто зводити до мінімуму роль інших суспільних інститутів, а також самого працівника у забезпеченні особистої соціальної безпеки [2, с. 32].

Реорганізація соціального захисту з метою забезпечення соціальної безпеки повинна здійснюватися на основі розподілу повноважень між соціальним страхуванням і соціальною допомогою, переведення соціального забезпечення на принципи соціального страхування. Поряд із удосконаленням соціального страхування, необхідно здійснити цілий комплекс реформ щодо раціоналізації соціальних трансфертів (в тому числі провести інвентаризацію пільг та привілеїв), стимулювання розвитку малого бізнесу, забезпечення ефективної взаємодії різних суспільних інститутів.

Таким чином, необхідно перейти від фрагментарних, слабо взаємозалежних пропозицій з вирішення окремих соціальних проблем до реформування патерналістських механізмів забезпечення соціальної безпеки, до створення єдиної системи, прив'язаної сутнісними рисами

до ринкової економіки [2, с. 35]. З огляду на це, необхідною є розробка та реалізація стратегії соціальної безпеки України, яка була б органічно пов'язаною із суспільно-політичними і, особливо, економічними перетвореннями в державі. Нова стратегія соціальної безпеки повинна базуватися на засадах забезпечення конституційно визначених соціальних гарантій та реалізації стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку у нерозривній єдності з євроінтеграційними та глобалізаційними орієнтирами України.

Література

1. Новікова О. Ф. Соціальна безпека: організаційно-економічні проблеми і шляхи вирішення / О. Ф. Новікова. – Донецьк: ІЕП НАН України, 1997. – 460 с.
2. Соціальна політика та економічна безпека / Під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Є. І. Крихтіна. – Донецьк: Каштан, 2004. – 336